

ÎNFIINȚAREA SECȚIEI DE GEOGRAFIE ȘI A INSTITUTULUI SĂU DIN CADRUL FACULTĂȚII DE ȘTIINȚE DE LA UNIVERSITATEA DACIEI SUPERIOARE DIN CLUJ

ALEXANDRU PĂCURAR¹

ABSTRACT. *The setting up of the Geography Department and its Institute within the Faculty of Sciences at the Upper Dacia University of Cluj.* On 16 August 1919, the University Board, the organ created for the organization and employment of teaching staff for the Upper Dacia University of Cluj after its transition to Romanian administration (12 May 1919), presented and proposed the organisational chart by departments, seminars, laboratories and institutes of the future Faculty of Sciences, by means of the Board rapporteurs, scientists Gheorghe Țițeica, Ludovic Mrazec and Alexandru Borza. At the express request of professor George Vâlsan, the tertiary geographical education was also included in this Faculty, as an independent department, the Department of Geography, consisting of two sections and an Institute of Geography. This was a new situation, different from the study of Geography at the universities in Iași and Bucharest. The organisational chart of Cluj University, made according to the "German model", was kept until the Stalinist reform of the Romanian education on 3 August 1948. By means of suggestive examples, the main Romanian university institutions newly-created at Cluj University are illustrated and described, some of them under the auspices of the Royal Foundations, such as the Astronomic Observatory and the Institute of Chemistry and Physics, as well as others, like the Sports Park, the new Botanical Garden with the Botanic Museum, the Palace of University Clinics, the Academic College and the Ethnographic Park and Museum. The materialization of George Vâlsan's concept regarding the study of Geography and its relations to the other departments of Cluj University, as well as the their scientific and logical foundation within the double specialization, are extensively presented, as a proof of the scientist's determination to lay solid grounds to the Romanian tertiary geographical education at Cluj University.

Keywords: *Upper Dacia University of Cluj, Geography Department, Faculty of Sciences.*

RÉSUMÉ. *Création du Département de géographie et de son institut au sein de la Faculté des sciences de l'Université de la Dacie supérieure à Cluj.* La commission universitaire, organisme créé dans le but d'employer et d'organiser le personnel enseignant de l'Université de la Dacie supérieure à Cluj après son

¹ "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca, Faculty of Geography, Department of Human Geography and Tourism, 5-7 Clinicilor Street, Cluj-Napoca, e-mail: alexandru.pacurar@ubbcluj.ro

transfert à l'administration roumaine (le 12 mai 1919), a présenté et proposé le 16 août 1919 l'organigramme de la future Faculté des sciences, structuré par départements, séminaires, laboratoires et instituts. Les rapporteurs de la commission étaient les scientifiques Gheorghe Țițeica, Ludovic Mrazec et Alexandru Borza. À la demande expresse du professeur George Vâlsan, cette faculté comprenait une section autonome consacrée à l'enseignement supérieur de la géographie – la section de géographie – composée de deux chaires et d'un Institut de géographie, ce qui représentait une nouveauté par rapport à l'étude de la géographie aux universités de Jassy et de Bucarest. L'organigramme de l'Université de Cluj, réalisé d'après le «*modèle allemand*», a été conservé jusqu'à la réforme stalinienne de l'enseignement roumain, le 3 août 1948. Dans la présente contribution, nous illustrons et décrivons par des exemples suggestifs les principales institutions universitaires roumaines nouvellement créées à l'Université de Cluj, certaines d'entre elles sous les auspices des Fondations royales (les cas de l'Observatoire astronomique et de l'Institut de chimie et de physique), mais non seulement (le Parc des sports, le nouveau Jardin botanique avec son Musée botanique, le Collège académique ou le Parc et le Musée ethnographiques). Nous présentons dans le détail la mise en œuvre de la conception de George Vâlsan sur l'enseignement de la géographie et ses rapports avec les autres chaires de l'Université de Cluj, ainsi que leur justification scientifique et logique dans le cadre de la double spécialisation, afin de prouver la détermination de ce scientifique à jeter des bases solides pour l'enseignement supérieur roumain de la géographie à l'Université de Cluj.

Mots clés : *Université de la Dacie Supérieure de Cluj, Département de Géographie, Faculté des Sciences.*

După dobândirea hotarelor ei firești în urma Primului Război Mondial, prin alipirea Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei, Crișanei, Maramureșului și Banatului la Patria-Mamă, elita conducătoare a României a inițiat un vast program pentru formarea cadrelor naționale. În acest sens, s-a pus un accent deosebit pe învățământul din provinciile geografico-istorice reunite în mod democratic. În Transilvania și Bucovina, universitățile dublei monarhii austro-ungare din Cluj și din Cernăuți, au trebuit organizate pentru învățământul în limba română.

Organismul politic legislativ al Transilvaniei, Consiliul Dirigent, s-a preocupat să deschidă în toamna anului 1919 cursurile universitare în limba română la Universitatea Daciei Superioare din Cluj. În acest scop, după preluarea Universității în administrație românească, la 12 mai 1919, resortul Învățământului din cadrul Consiliului Dirigent al Transilvaniei, a înființat Comisiunea Universitară pentru organizarea și încadrarea cu personal didactic a Universității românești, sub conducerea profesorului Sextil Pușcariu.

Secțiunea științifică a Comisiunii universitare care își desfășura lucrările la Cluj, a prezentat în ședința plenară a acesteia din 16 august 1919, propunerea organizării pe catedre a Facultății de Științe, totodată făcând și propunerile pentru candidații la ocuparea posturilor. Raportorii acestor propuneri, profesorii Gheorghe Țițeica, Ludovic Mrazec și Alexandru Borza, cuprinse în *„Raport sumar în chestia catedrelor, institutelor și laboratoarelor ce sunt a se înființa la Facultatea de științe a Universității din Cluj”* (xxx, Arhivele Naționale ale României, Fond Ministerul Instrucțiunii Publice, D. 276/1919, f. 135-137, București), au dovedit o viziune revoluționară în raport cu universitățile din Iași și din București, propunând, printre altele, includerea învățământului geografic la această facultate ca o secție de sine stătătoare, cu două catedre și un institut de geografie. La Universitatea din București, Geografia era cuprinsă în cadrul Facultății de Filosofie și Litere, iar la Universitatea din Iași, în cadrul Facultății de Științe, însă sub o altă organigramă. Trebuie remarcată aici sublinierea lui Stelian Neagoe (1980, *op. cit.*, vol. I, p. 117) care menționează că alcătuirea internă a Universității clujene, ca și a celei din Cernăuți, urma *„tipul german”* al organizării universitare, în timp ce al celor de la Iași și București din Vechiul Regat, erau alcătuite după tipul francez.

Dacă inițial, în raport se propuneau trei secții în componența Facultății de Științe, respectiv matematică, științe fizico-chimice și științe naturale, ulterior, în final, Geografia a fost acceptată ca secție de sine stătătoare. Trebuie remarcat aici, așa cum subliniază Stelian Neagoe (1980, *op. cit.*, vol. I, pp. 78-79), că propunerile pentru organizarea și încadrarea Facultății de Științe a Universității din Cluj aveau în vedere *„cu deosebire de trebuințele Transilvaniei ca viitor centru al industriei românești, precum și de ultimele achiziții ale științei”*, punându-se *„greutate deosebită pe secția fizico-chimică”*, pentru ca tineretul universitar să fie atras *„spre o ramură științifică plină de viitor și atât de puțin dezvoltată în România”*.

Vizionari, membrii comisiei științifice vedeau în dezvoltarea ulterioară a acestei facultăți adăugarea de noi și noi secții pentru medicină veterinară, agronomie, farmacie, metalurgie, dându-i o perspectivă luminoasă, aplicativă și practică totodată, pusă în slujba valorificării potențialului economic latent al Transilvaniei, spre deosebire de trecut, când, secția științifică a Universității clujene maghiare *„avea menirea mai mult de a maghiariza”* (*idem*). În special preocuparea pentru înființarea unei școli superioare de mine și metalurgie a fost ardentă, având în vedere *„întreaga dezvoltare a industriei noastre viitoare și pentru buna întrebuințare a bogățiilor extraordinare ale subsolului frumoasei noastre țări”* (*ibidem*, pp. 81-82). Tocmai în acest scop, al investigării științifice a resurselor naturale, Catedra de Geologie s-a divizat, rezultând încă o catedră, de mineralogie și petrografie. Se preconiza chiar ca, ulterior, să se înființeze o *„Facultate de științe aplicate, care va cuprinde: fizica, chimia, tehnologia, minele, oenologia, silvicultura, pomicultura, apicultura, sericicultura, științele veterinare, științele farmaceutice”!* (*ibidem*, p. 172).

Înterupem firul narațiunii în acest punct pentru a prezenta cititorilor de vocație o serie de exemple concrete ale materializării ideilor privitoare la dezvoltarea Facultății de Științe aplicate, pentru care au fost create, după cum se va vedea mai jos, un institut și un campus universitar, demonstrând astfel că aceste propuneri nu au fost doar vorbe în vânt, ci ele s-au materializat pe parcursul timpului, atât cât au permis vremurile, precum și o serie de instituții emblematice pentru „cetatea” universitară clujeană, exemple de bune practici ale unei administrații care a slujit ideile enunțate la inaugurarea Universității românești, asumate ca „datorie” a vremii lor!

Prin urmare, în 1937, Dimitrie Gusti făcea următoarea menționare cu ocazia prezentării Fundațiilor Culturale Regale (*op. cit.*, pp. 28-29, 48-49): „*Nous devons la quatrième Fondation à notre Roi actuel, Carol II. C'est la première Fondation créée par lui depuis son avènement* – este vorba de Institutul de Cercetări științifice «Regele Carol II» din Cluj căruia, ulterior i-a fost adăugat Observatorul de astronomie de la Dubăsani [azi Dubăsarii Vechi] din Basarabia. – *Elle date de 1931 et nous prouve que son Fondateur ne poursuivait pas seulement l'établissement d'institutions*

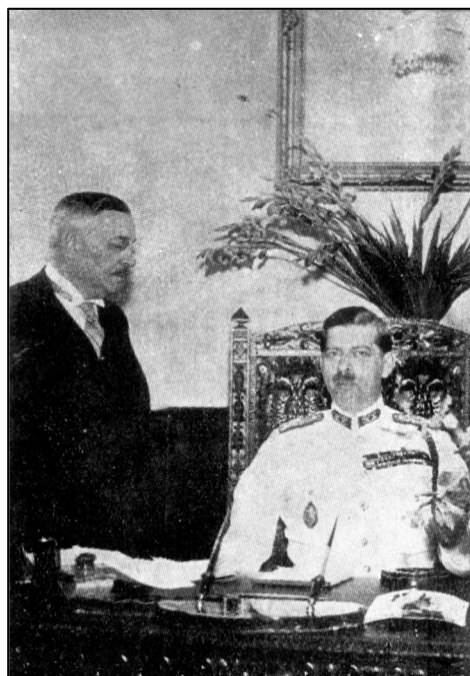

Fig. 1. Înaltul Patronaj al Fundațiilor Culturale Regale: Regele Carol al II-lea și savantul Dimitrie Gusti, unul dintre cei mai apropiați colaboratori. Sursa: Dimitrie Gusti, 1937, *op. cit.*, p. 21.

occasionnelles, mais bien une organisation culturelle rationnelle. La nouvelle Fondation a son siège à Cluj, capitale de la Transylvanie. Ce choix a été dicté par la pitié filiale envers la mémoire du défunt souverain [Regele Ferdinand I, s.n.] qui avait donné son nom à l'Université de Cluj et avait assisté, dix ans plus tôt, à son inauguration; ce fut aussi un acte de foi et de fierté nationale” (*op. cit.*, pp. 28-29).

Despre Institutul de Cercetări științifice „Regele Carol II” al Universității din Cluj, Dimitrie Gusti notează mai departe: „*A l’occasion du Xème anniversaire de l’Université de Cluj (octobre 1930), S.M. le Roi Carol II fit connaître sa décision de fonder à Cluj un Institut de recherches scientifiques.*

Cette nouvelle Institution fut reconnue comme personne morale par la loi du 27 juillet 1931. Le but qu’elle se propose est de poursuivre la recherche scientifique, sans toutefois faire double emploi avec l’Université. Le domaine scientifique choisi

par l'Institut est celui de la physique et de la chimie. Par conséquent, il y aura une section de physique et une autre de chimie.

Au sein de ces deux sections, l'Institut se propose de développer notamment deux disciplines ayant un caractère actuel au point de vue de leur applications: l'aviation, relié à la section de physique, et le gaz, en connexion avec la section de chimie. Le nombre des sections pourra être augmenté avec le temps, dans la mesure des possibilités. Pour le moment, l'Institut s'est attaché l'Observatoire d'Astronomie physique de Dubăsani (Bessarabie), qui fonctionne déjà depuis bien des années sous la direction de M.N. Donici. Cluj sera le siège principal de l'Institut. Néanmoins, on pourra fonder des filiales partout ailleurs en Roumanie, si les circonstances réclament une pareille extension de l'Institut. L'Observatoire d'Astronomie physique de Dubăsani entre dans le cadre de ces intentions. L'esprit dans lequel l'Institut se propose de développer son activité est un peu différent de celui de l'Université, de sorte que loin de faire double employ avec elle, l'Institut de Cluj répond à un besoin qui se fait sentir de plus en plus.

Les principes de travail qui le distingueront de l'Université sont les suivants:

1. Les recherches seront dirigées de façon à avoir une application immédiate dans la technique moderne de la défense nationale.

2. Les personnes admises à poursuivre leurs recherches dans les laboratoires de l'Institut devront prouver la valeur de leur travail antérieur et de leurs idées scientifiques. Une commission spéciale aura à se prononcer là-dessus, en toute connaissance de cause. Aucun titre académique ne sera exigé.

On le voit, l'Institut comble une lacune dans notre vie scientifique, en mettant l'accent sur la qualité du travail et sur son utilité au point de vue de ses applications. L'Institut sera dirigé par un directeur et chaque section aura un directeur particulier. Chaque laboratoire (physique générale, chimie générale, aérodynamique, chimie des gaz etc.) aura un certain nombre d'assistants qui seront occupés en permanence à poursuivre des recherches selon un plan déterminé. D'autres personnes pourront être admises à faire des recherches dans les laboratoires de l'Institut et elles auront la possibilité d'être logées à l'Institut. Les résultats des recherches seront publiés dans le «Bulletin» de l'Institut. L'Institut possède un terrain de plus de 6 Ha (6,2298 Ha) situé dans la partie la plus hygiénique de Cluj. Monsieur Duiliu Marcu a été chargé d'élaborer les plans de l'Institut" (ibidem, pp. 48-49).

Într-adevăr, celebrul arhitect care a proiectat, printre altele, superbul edificiu al Ministerului Regal al Afacerilor Străine, în prezent sediul guvernului României, precum și pavilionul României din cadrul Expoziției Universale de la New York din 1939, i-a realizat planurile, integrându-l în cadrul campusului universitar Donat (vezi Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, pp. 144-151, 188-192).

Ideea creării unui campus universitar în afara centrului orașului, după model anglo-saxon, a fost un deziderat al conducerii Universității din Cluj încă din 1919. Pentru edificarea lui s-au avut în vedere două locații: versantul nordic al Dealului Feleac, în continuarea Clinicilor universitare și a Grădinii Mikó, precum și malurile stâng și drept ale Someșului Mic, pe amplasamentul actualului cartier Grigorescu, cunoscut drept Campusul universitar Donat, locație care a fost acceptată în cele din urmă. Arhitectul Vlad Valentin Rusu, în excelenta sa monografie *Evoluția urbanistică a Clujului interbelic* (2015, *op. cit.*, p. 145, *apud* Radu Loneanu, 2011, *op. cit.*, p. 33) notează: „Suprafața de 200 ha cerută de universitate s-a distribuit pe acest teritoriu de-a lungul perioadei interbelice, rezultând cca 70 ha pentru loturi de case (aproximativ 700 parcele), cca 40 ha pentru parcuri și arene sportive (dispuse pe ambele maluri ale Someșului), 30 ha pentru loturi experimentale agricole (în nordul Calvariei) și cca 60 ha pentru străzi, alei, și noi piețe”.

Dintre solicitările expuse de rectorul Universității în anul 1922, în perioada interbelică „s-au realizat parcelările (ocupate în timp cu locuințe unifamiliale) și străzile aferente acestora, s-au trasat noile piețe și scuaruri (1924-1937), iar dintre noile dotări ce urmau să servească acestui campus s-au realizat doar Parcul Sportiv (1932-1937) și Institutul de Chimie și Fizică (1939-1960)” (*ibidem*, pp. 144-145). Acest institut, „proiectat în anul 1939 de cunoscutul arhitect și profesor Duiliu Marcu [...], este singurul institut realizat [...] de Universitatea Regele Ferdinand I în perimetrul campusului universitar Donat” (*ibidem*, p. 188).

Conceput „sub forma unui ansamblu pavilionar conținând un corp central, ce găzduia funcțiunile de reprezentare și administrative, flancat de două brațe, dintre care unul adăpostea secția de fizică, iar celălalt secția de chimie, la care se adăugau o serie de depozite pentru materii prime și locuințe, ce închideau incinta ansamblului pe latura nordică” (*ibidem*, pp. 188-189). Început târziu, în anul 1939, „dintre cele trei pavilioane, doar cel central și cel al secției de fizică au fost create conform planurilor și sub supravegherea directă a arhitectului Duiliu Marcu (în colaborare cu reputatul fizician Horia Hulubei)” (*ibidem*, p. 192), restul finalizându-se pe parcursul a două decenii, fiind inaugurat „în jurul anului 1960” (*ibidem*, p. 188).

Referindu-ne la câteva dintre instituțiile emblematice ale Clujului universitar, trebuie menționat faptul că încă din primul an de funcționare a Universității Daciei Superioare, s-a constatat că zestrea materială naționalizată și preluată de la Universitatea maghiară, nu mai corespundea cerințelor noi ale științei moderne, determinând conducerea Universității, încă de la întâiul său rector, Sextil Pușcariu, să schițeze un plan de dezvoltare pe zece ani „care urmărea reconstrucția întregului complex universitar clujean începând cu anul 1920”, avea să menționeze Vlad Sebastian Rusu (2015, *op. cit.*, p. 52), arhitectului Cezar Popovici fiindu-i încredințată realizarea Planului General de Dezvoltare Urbanistică dublat cu schițarea noilor edificii și așezăminte universitare. În acest sens, „la sfârșitul anului 1922 vor începe negocierile universității cu administrația orașului în vederea realizării unui viitor campus în vestul urbei” – campusul Donat,

de care am vorbit mai sus în legătură cu Institutul de chimie și de fizică, și a unui Parc Sportiv, „gândit ca un ansamblu unitar” ce „urma să mobileze albia râului Someș, în partea de vest a Clujului, către vechiul sat Mănăștur” (ibidem, p. 53). Astfel, în cei douăzecișunu de ani de administrație românească a orașului până la refugiul Universității la Sibiu și la Timișoara (1940-1945), sub o conducere determinată a rectorilor săi, Cetatea Universitară a Clujului s-a dotat cu o serie de edificii și parcuri care au devenit emblematice, precum parcurile Etnografic (1929-1937) și Sportiv (1931-1934, 1936-1940), Grădina Botanică (1920-1932) cu Institutul și Muzeul (1929-1935) său, Colegiul Academic (1934-1937), Palatul Clinicilor Universitare (1938-1939), Institutul de Chimie și Fizică (început în 1939-finalizat în 1960, cu modificări), ca să amintim doar pe cele mai semnificative dintr-un număr mult mai mare!

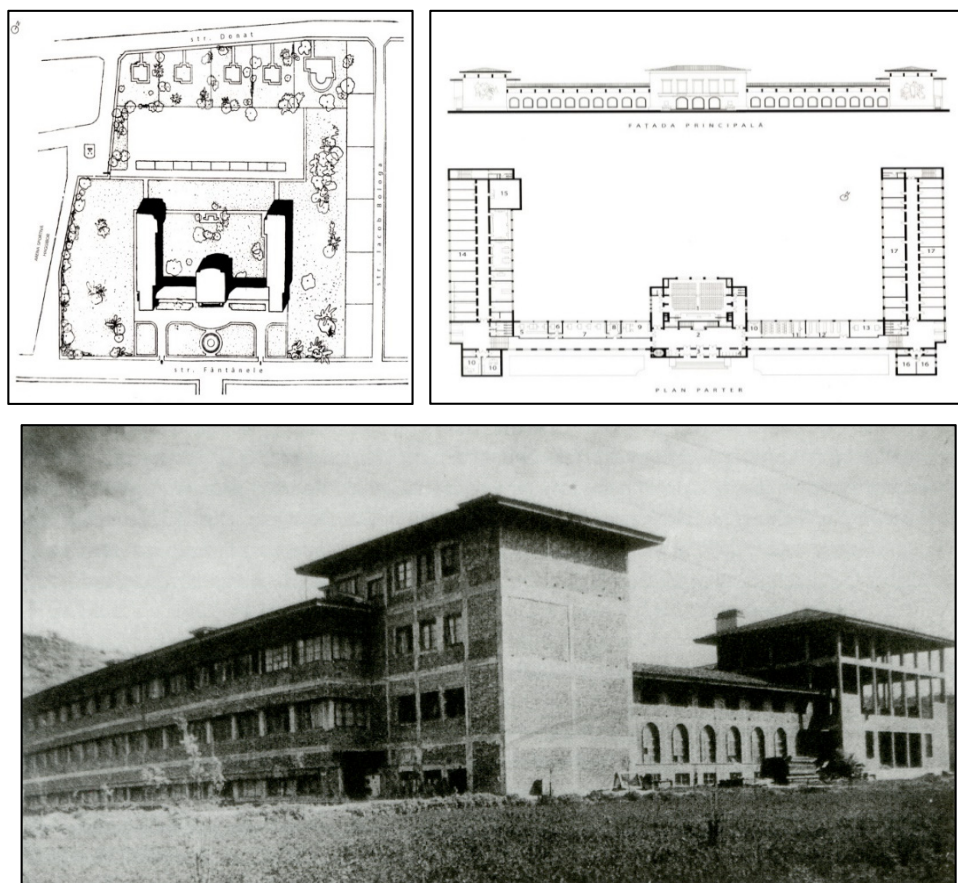

Fig. 2. Amplasamentul, planul și edificarea Institutului de Chimie și Fizică a Universității Regele Ferdinand I din Cluj.

Sursa: Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, pp. 188, 189, 190.

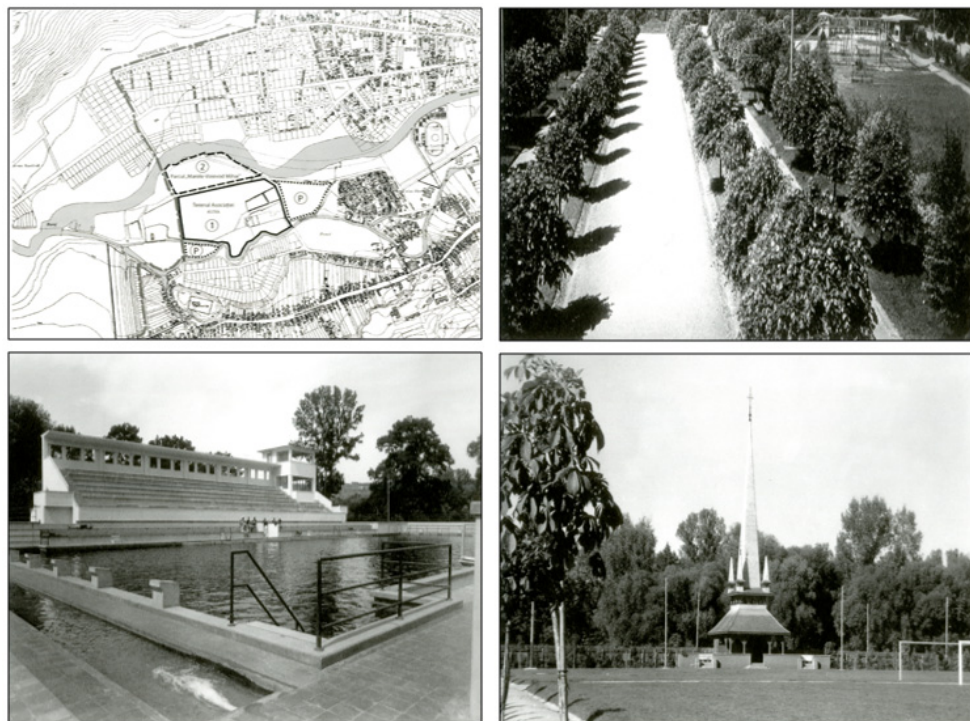

Fig. 3. Etapele realizării Parcului Sportiv și imagini: aleea principală, bazinul descoperit pentru înot, biserița de lemn.

Sursa: Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, pp. 118, 121, 123, 124.

Dezvoltat în două etape, 1931-1934 și 1936-1940, și continuat apoi după război, **Parcul Sportiv** „s-a născut simultan cu preocupările din mediul universitar legate de sănătatea publică și nevoia introducerii educației fizice ca disciplină în cadrul facultăților din noua universitate românească” (*ibidem*, p. 117, *passim*). În acest sens, pe parcursul anilor 1921 și 1925/1926, s-a încercat înființarea unui Institut de Educație Fizică, idee abandonată însă din lipsa fondurilor. Sub rectoratul profesorului Iuliu Hațieganu, începând cu anul 1930, s-au inițiat acțiuni concrete pentru înființarea și edificarea unui parc sportiv. Comisia creată ad-hoc a reușit includerea educației fizice ca disciplină obligatorie începând cu anul 1936.

Parcul Sportiv s-a edificat „începând cu anul 1931 [...] pe locul numit «Grădina de Agricultură» în apropierea proiectului Campusului Universitar Donat”, pe o suprafață de zece ha, respectiv pe terenul Asociației ASTRA, obținut prin schimb de la Institutul Agronomic în 1921. Apoi, prin alocații bugetare succesive, însă minime – datorită crizei financiare – dar a numeroase acțiuni de

voluntariat ai căror prestatori au fost studenți, elevi, profesori și militari, s-a reușit edificarea arenei sportive cu pista de atletism, pista de sărituri, terenurile de baschet, volei, tenis și de antrenamente, precum și trasarea aleilor și plantarea arboretului. A doua etapă a edificării Parcului Sportiv s-a desfășurat pe o suprafață mărită cu încă zece ha, respectiv cu terenul numit „*Parcul Marele Voievod Mihai*”, care a fost primit „*pentru întregirea*” suprafeței inițiale a Parcului Sportiv, însumând în final o suprafață totală de 25 ha, pentru care s-a realizat pe parcursul anilor 1936-1937 un nou plan-proiect de amenajare. Proiectul a fost realizat de arhitectul Moll Elemér și a fost materializat de inginerul Iuliu Kovács.

Grădina Botanică și Muzeul Botanic a fost în atenția conducerii încă din timpul procesului înființării Universității Daciei Superioare, din cursul anului 1919: „*una dintre priorități o reprezenta amenajarea unei noi Grădini Botanice afiliate Catedrei și Institutului de Botanică Sistematică din cadrul Facultății de Științe*” (Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, p. 127). Vechea locație a Grădinii Botanice situate pe terenul Grădinii Mikó unde se aflau institutele de Zoologie și de Chimie [în prezent sediul Facultății de Geografie, s.n.] din proximitatea estică a Clinicilor Universitare, a fost abandonată, optându-se pentru locația propusă anterior de profesorul Richter Aladár de la Universitatea Regală Maghiară Ferenc József. Terenul noii locații propuse, în suprafață de 11,2 ha, este situat pe versantul nordic al Dealului Feleac, pe o terasă a Someșului Mic, în bazinetul pârâului Țiganilor.

Însărcinat cu realizarea planului noii Grădini Botanice, profesorul Alexandru Borza a demarat acțiunile de amenajare începând cu 1920, fiind secondat de Cornel Gürtler ca șef de culturi și Gheorghe Filip, grădinar șef, pe baza unei scheme de organizare care ținea cont de configurația terenului și de expoziția versanților. Edificarea noii Grădini Botanice s-a desfășurat treptat, până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, cuprinzând: mutarea plantațiilor valoroase din vechea Grădină Mikó (1922-1923); plantarea arboretului specific florei României; construirea unor sere de serviciu și a rețelei de instalații hidrotehnice; amenajarea grupelor genetice: flora balcanică, a dunelor maritime, est-asiatică (1924-1926); amplasarea și construirea serelor mari (începând din 1929, până în 1932). Edificiul **Muzeului Botanic** s-a construit în perioada 1929-1935, concomitent cu terasarea terenului din jur și amenajarea rozariului; clădirea a fost proiectată de arhitectul I.I. Ivașcu. Pe măsură ce amenajarea Grădinii Botanice progresa, ea a putut fi vizitată începând cu 25 iunie 1925, înregistrând un număr de vizitatori în 1926 de „*19000, ajungând la sfârșitul anilor '20 la 300000-350000 anual*”! (Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, p. 131). Prin această măsură, taxând cu 5 lei pe fiecare vizitator, s-au „*rezolvat o parte dintre neajunsurile financiare*” (*idem*), permițând dezvoltarea ei mai accelerată.

Fig. 4. Planul și imagini din Grădina Botanică a Universității Regele Ferdinand I din Cluj: poarta intrării principale și edificiul Muzeului Botanic.
Sursa: Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, pp. 130, 131, 133.

Înființarea unui „**Parc Național Etnografic**” în aer liber, precum și a **Muzeului Etnografic** au reprezentat, de asemenea, o preocupare încă de la început a conducerii Universității clujene românești, iar materializarea acesteia „a reprezentat prima realizare de acest gen la nivelul întregii țări” (Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, pp. 137-141), având drept initiator și susținător pe Romulus Vuia, asistentul profesorului George Vâlsan. Ca președinte al Societății Etnografice Române din Cluj (1923-1927) și al Secției geografice și etnografice a ASTREI, George Vâlsan nu a pierdut din vedere latura etnografică a Anthropogeografiei, formând generații de studenți cu această viziune; unul dintre discipolii săi cei mai valoroși de la Cluj a fost Romulus Vuia, care, la rândul său i-a avut ca discipoli pe Teodor Onișor, Valer Butură, Lucia Apolzan, Tiberiu Morariu, de formație geografi, dar și pe Ioan Maloș și Gheorghe Pavelescu,

care au urmat Literele (Alexandru Păcurar, 2017, *op. cit.*, pp. 62-64, *passim*). Peste ani, Valer Butură avea să scrie că Romulus Vuia, în calitate sa de director al Muzeului și al Parcului etnografic din Cluj (1923-1948), și discipolii săi „*au făcut din capitala Transilvaniei cel mai activ centru de cercetări și colecționare a obiectelor în perioada interbelică din țară*” (1972, *op. cit.*, p. VII).

La inițiativa Fundației Culturale „Principele Carol”, a directorului său Gheorghe D. Mugur, a fost înființat la 4 mai 1922 Muzeul Etnografic al Ardealului din Cluj, ca urmare a avizării favorabile a comisiei create în acest scop, din care au făcut parte profesorii Emil Panaitescu, George Vâlsan și Romulus Vuia. Om de litere, dublat de talent organizatoric, acționând în chiar spiritul ideilor programatice ale Fundației Regale pe care o slujea, publicistul Gheorghe D. Mugur (1878-1945), împreună cu membrii Comisiei în care au mai fost cooptați Sextil Pușcariu ca președinte, Alexandru Lapedatu și George Oprescu (Tiberiu Morariu, Teodor Onișor, 1966, *op. cit.*, pp. 299-300), au propus și înființarea unui muzeu în aer liber după modelul Muzeului Skansen de la Stockholm, pe lângă Muzeul Etnografic deja înființat, cu scopul prezervării patrimoniului popular, a formelor sale autentice: edificii de locuire și de cult, instalații tehnice, unelte și obiecte de uz casnic, costume populare etc. Misiunea organizării Muzeului etnografic și a înființării unui Parc etnografic în aer liber i-a fost încredințată lui Romulus Vuia, odată cu numirea sa la 1 ianuarie 1923 ca director al Muzeului etnografic al Ardealului. El a fost susținut necondiționat în demersul său de mentorul lui, profesorul Vâlsan care, la rândul său, în octombrie 1923, a fost ales președinte al Societății Etnografice Române.

În calitate de director al primului nostru Muzeu etnografic, Romulus Vuia i-a îmbogățit colecțiile prin achiziții, începând cu aceea a lui Andrei Orosz, continuată apoi cu adevărate campanii de achiziții întreprinse în diferite zone ale Transilvaniei: „*Începutul colecțiilor s-a făcut prin cumpărarea a două colecții particulare: colecția etnografului ardelean Andrei Orosz (5500 bucăți) [...] material ardelean în general, și colecția Leitner (300 bucăți) [...] mai cu seamă ceramică săsească*”, avea să scrie Luise Treiber-Notolicza, o exegetă în domeniu (1931, *op. cit.*, p. 247). Totodată, el a organizat și catalogat artefactele populare după modelul celor din Apus, după ce a efectuat călătorii de documentare la muzeele etnografice de la Praga, Leipzig, Berlin, Stockholm, Copenhaga, Hamburg, Stuttgart, München, Basel și Viena, în cursul anului 1924. Muzeul a funcționat provizoriu în clădirea fostului Muzeu de Arte și Meserii de pe stada George Barițiu.

În anul 1925, directorul a reușit să obțină pentru muzeu un local propriu în Piața Mihai Viteazul, în clădirea fostului Muzeu de Relicve, pe care l-a amenajat și inaugurat la 17 iunie 1928 printr-o expoziție permanentă. La inaugurare au participat, printre mulți alții, Emil Racoviță, președintele Academiei Române, Nicolae Iorga, Ion Bianu, Gheorghe Bogdan-Duică, rectorul Universității Regele Ferdinand I, membrii Comisiei Muzeului etnografic, Ion Agârbiceanu, ș.a. Invitat de suflet al lui Romulus Vuia la inaugurarea muzeului a fost și Gheorghe T.

Kirileanu care, la 4 iunie 1928 îi scrie: „Am primit binevoitoarea d[umi]tale poftire la inaugurarea Muzeului etnografic al Ardealului din Cluj, pentru întemeierea căruia știu câtă muncă și pricepere ai desfășurat”, relatându-i în continuare impresia execrabilă pe care i-a lăsat-o edilul Clujului de la acel moment: „Mai deunăzi am avut o explicație penibilă cu d[omnu]l primar al Clujului, T. Mihali, în fața d[omnu]lui ministru al Casei Regale. D[omnu]l Mihali venise să se plângă, ca bun patriot român și om de înaltă cultură, de sărăcia orașului Cluj și de hrăpirea care i s-a făcut (în valoare de 20000000), luându-i-se pentru muzeul d[umi]tale una din casele cele mai frumoase...” (Mircea Handoca, editor, 1977, *op. cit.*, p. 307). Bibliotecarul Palatului Regal a primit și o invitație oficială din partea lui Gheorghe D. Mugur, după uzanțele protocolare de atunci (*ibidem*, p. 567):

Fundația culturală
Regele Mihai I

14 iunie 1928

Domnule Gh[eorghe] Kirileanu,

Duminică 17 iunie inaugurăm la Cluj Muzeul etnografic în care, timp de șase ani, am adunat tot ce am găsit caracteristic sau de preț pentru sufletul din trecut și de azi al Ardealului.

El cuprinde o parte numai din multiplele comori care alcătuiesc avutul specific al locului peste care vremea amenința să se surpe nepăsătoare.

Inaugurarea unui astfel de așezământ e o sărbătoare care depășește simplele cadre ale unei festivități locale într-o unanimă participare românească.

Gândit ca o arhivă a sufletului autentic românesc, acest muzeu e sortit să închege într-o mare imagine, pentru ochi și pentru suflet, zestrea milenară etnografică ardeleană.

Fundația culturală “Regele Mihai I” râvnind să dea zilei inaugurale a Muzeului etnografic din Cluj un caracter de festivitate a culturii, vă roagă călduros să binevoiți a lua parte.

Gh. D. Mugur

Ideea înființării unui Parc etnografic nu l-a părăsit pe Romulus Vuia, care ia inițiativa, afirmând că în anul 1928, „sărbătorirea celor zece ani de la Unirea Ardealului cu Patria Mamă, nu s-ar putea face mai demn decât prin inaugurarea acestui Parc național, în care să se arate în mic icoana întregului Ardeal”, făcând demersuri pentru dobândirea unui teren pe versantul Nordic al Dealului Hoia. Astfel, la 12 aprilie 1929, Romulus Vuia a obținut pentru viitorul „Parc național” etnografic un teren cu o suprafață de 75 ha pe Dealul Hoia, teren „parcă predestinat de la natură pentru acest scop”, unde „vizitatorul, plimbându-se prin acest parc,

va putea vedea icoana fidelă a vieții și civilizației poporului nostru". Referindu-se la acest teren, Teodor Onișor scria: „El (terenul, s.n.) este relativ aproape de oraș, cu un relief variat, care corespunde cu cele trei trepte de relief ale Ardealului: sus, creasta cu stejăriș și făget, unde se va reda viața din zona de munte și mai jos, povârnișuri domoale, potrivite pentru redarea vieții din zona colinelor și de pădure; iar partea de teren dinspre calea ferată (terenul avea vederea spre calea ferată Cluj-Oradea, s.n.) parcă este anume făcută pentru reprezentarea formelor de viață din zonele de câmpie. În acest fel, parcul va fi împărțit după regiunile geografice principale ale țării și fiecare clădire va fi așezată în cadrul său natural” (Tiberiu Morariu, Teodor Onișor, 1966, op. cit., p. 301).

Gheorghe T. Kirileanu, prieten intim al lui George Vâlsan, a cunoscut și a corespondat și cu Romulus Vuia, pentru care intervine la ministrul finanțelor Virgil Madgearu la 15 decembrie 1929, pentru finanțarea parcului său etnografic: *„...Iartă-mă apoi că vin și eu să te împovărez cu o rugămintă bugetară, tocmai când trebuie să duci o luptă așa de aprigă pentru însănătoșirea vieții noastre economice. Dar e vorba de singurul nostru muzeu etnografic, bine organizat de un om priceput și plin de râvnă ca Romul Vuia în orașul Cluj, unde avem cel mai mare interes să nu dăm înapoi cu lupta națională pe tărâm cultural. Aud că acest muzeu apreciat și de învățații străini a fost șters din buget” (Mircea Handoca, editor, 1977, op. cit., p. 158).*

Convins că parcul va potența funcția de capitală a Transilvaniei a orașului de pe Someșul Mic, că va fi un loc de recreere pentru locuitori, având și valențe educative în păstrarea și promovarea identității naționale, precum și de pătrunderea în conștiința publicului național și internațional a elementelor noastre identitare, Romulus Vuia s-a străduit, împreună cu echipa sa entuziastă, să doteze parcul cu artefacte reprezentative, vechi și originale, de pe cuprinsul Transilvaniei, Banatului și „*părților românești din Ungaria*”, sintagmă care cuprinde Maramureșul, Sătmărul și Crișana. Treptat, prin străduințele lui și ale colaboratorilor Tiberiu Morariu, Teodor Onișor și Ioan Maloș au fost achiziționate din zona Munților Apuseni o casă țărănească din Vidra și o troiță din Lupșa, o șură ungurească din Stana (Huedin), o stână din Poiana Sibiului, precum și o gospodărie țărănească completă din Telciu (Năsăud). Referitor la acest aspect, Vlad Sebastian Rusu (2015, op. cit., p. 139) scrie: *„Planul tematic al parcului a fost întocmit de Romulus Vuia în 1929”, cuprinzând: „clădirea Muzeului Etnografic, locuința directorului, locuința grădinarului, restaurantul Gaudeamus, arena pentru serbări populare, șasesprezece gospodării țărănești reprezentative pentru zonele Hațeg, Munții Apuseni (Vidra), Bihor, Banat, Munții Apuseni (Arieșeni), Cluj, Bistrița (români și sași), Câmpia Ardealului, Mărginimea Sibiului, Secuime, Maramureș, Alba, Țara Bârsei, Dâmbovița și Roman, șapte biserici de lemn, o clopotniță, cinci cruci și troițe, o stână, o lăptărie, două mori”.*

Concomitent cu eforturile de dotare a Parcului etnografic din Hoia cu artefacte specifice, ca urmare a frecventelor campanii de cercetare și de achiziții de pe teren, profesorul Vuia s-a preocupat constant de recunoașterea instituțională a muzeului și a parcului din aer liber. Cu timpul, cel de-al doilea sediu al Muzeului etnografic a devenit neîncăpător, spațiul său expozabil de numai 278 m² adăpostind circa 10000 artefacte. Ca urmare a lobby-ului său, în martie 1932 a fost adoptată „*Legea Muzeului etnografic și a parcului național din Cluj*”, muzeului fiindu-i dată o nouă locație, respectiv clădirea „Cazinou” din parcul orașului, unde a funcționat în perioada 1937-1957 (cu excepția anilor refugiului la Sibiu, 1940-1945), după care a funcționat până în prezent în clădirea „Reduta”.

Iată, așa a a înțeleș Romulus Vuia să-și slujească țara, pasionat etnograf care a contribuit de o manieră determinantă la apariția și dezvoltarea Muzeului și a Parcului etnografic din Cluj. Eforturile lui și ale echipei pe care a format-o în jurul său, cristalizată într-o veritabilă școală de Etnografie și Folclor la Cluj, au convins și pe alți intelectuali să se aplece mai cu sârg asupra elementelor identitare românești. Exemplul elitelor de la Universitatea din Cluj care au militat pentru înființarea și înzestrarea muzeului și a parcului etnografic în aer liber a avut ecouri în țară, fiind preluat acolo unde conștiința de neam a fost mai arzătoare; două exemple grăitoare doar:

Refugiul Universității Regele Ferdinand I la Sibiu și Timișoara, cu facultățile, institutele, seminariile și muzeele sale, inclusiv al celui etnografic, s-a constituit ca piatră de temelie pentru edificarea Parcului etnografic din orașul de pe Cibin, într-o locație extrem de favorabilă, de generoasă, respectiv Dumbrava Sibiului, devenit în prezent cel mai mare parc de acest gen din țară! Ea se leagă de refugiul survenit imediat după 30 august 1940, data Dictatului de la Viena, când Muzeul etnografic clujean s-a refugiat împreună cu cea mai mare parte a Universității la Sibiu, salvându-se întregul patrimoniu mobil aflat în gestiune, lăsând însă în urmă la Cluj Parcul etnografic cu bunurile sale imobile!

Celălalt exemplu pe care îl prezint, este „*Apelul*” Asociațiunii Generale a Învățătorilor din România, secția Botoșani, din 21 iulie 1943, adresat învățătorimii botoșănene, pentru înființarea unui muzeu etnografic în acel colț de țară, semnalat de Ionel Bejenaru (2013, *op. cit.*). Fundamentarea motivelor acelor învățători este fără cusur, fiind un excepțional exemplu de conștiință de neam, spirit civic, probitate profesională. Logica demersului reprezentanților învățătorimii botoșănene este ireproșabilă prin acuitatea sintetică: „*Mai mult decât la oricare popor – și sub toate raporturile – satul românesc constituie temelia nu numai a neamului, dar și a statului nostru național. Adevărat rezervoriu de vitalitate a neamului, satul românesc este în același timp și depozitarul unui real tezaur de valori, spiritual și material, reprezentate prin folclor și etnografie și corespunzând națiunilor de cultură și civilizație, ale căror obârșii coboară adânc în trecut, până la străvechea epocă iliro-tracică. Tezaurul acesta în care zac*

învalma – bătrânele noastre tradiții și datini, arta noastră populară, cântecele și jocurile, uneltele noastre vechi, cu case, moșii și părinți, și-au însăilat veștmintele, și-au durat casele și și-au rostuit gospodăriile, constituite – după expresia unuia dintre marii noștri scriitori-poeti – cenușa fierbinte din vechea vatră de cultură băștinașă, ce ne-a încălzit și ne-a luminat în toată noaptea zbuțumatei noastre istorii naționale. Prin el se lămurește sufletul neamului nostru; el ne caracterizează casa și geniul, stând mărturie pentru obârșia noastră măreață și străveche. De aceea, unul din marile comandamente naționale pentru orice intelectual român este acela de a căuta și afla toate comorile risipite ale acestui scump tezaur și a le aduna cu grijă și cumpătare, adâncindu-le înțelesul și lăsându-le să strălucească în lumina marilor învățători”. Această pledoarie se încheie cu vibrantul îndemn, de o tulburătoare perenitate: „Iubite coleg, adună cu hărnicie de albină și azi și mâine, adună mereu [...] toate aceste lucruri pline de sufletul trecutului care azi zac risipite și mute în bezna satelor noastre și care mâine, orânduite într-un muzeu etnografic, vor căpăta grai și vor mărturisi tuturor că învățătorimea botoșeneană stă, ca întotdeauna, cu o vrednică destoinicie, în slujba marilor comandamente naționale”.

Elitele românești au fost dintotdeauna conștiente de importanța clasei țărănești, fiind preocupate de emanciparea acesteia. Numai instituția monarhică, pentru ridicarea țărănimii, a demarat înfăptuirea celei mai ample reforme agrare din Europa de după Primul Război Mondial, instituțiile abilitate ale statului împroprietărind-o cu peste 6 milioane ha în baza Legii Reformei Agrare din 1921, și cu 1,468 milioane ha, după cel de-al Doilea Război Mondial, în baza noii Reforme Agrare din 1945!

În același registru de idei, dar cu un alt exemplu semnificativ al înzestrării Cetății Universitare a Clujului cu instituții emblematice, prezentăm **Colegiul Academic „Regele Carol al II-lea”**, situat în perimetrul „0” al orașului vechi, al cărui edificiu „*reprezintă una dintre cele mai reușite inserții urbanistice și arhitecturale interbelice clujene și totodată cea mai mare realizare arhitecturală a Universității Regele Ferdinand I, prin directa implicare a rectorului Florian Ștefănescu-Goangă*” (Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, p. 181). Arhitectul Vlad Sebastian Rusu subliniază că ideea unui colegiu academic s-a născut din voința conducerii Universității care dorea „*crearea unei «cetăți universitare» care să cuprindă un complex de clădiri noi*” (*ibidem*, p. 182), și astfel primul proiect al acestuia a fost făcut în 1926 de arhitectul Grigore Balș, însă bugetul insuficient alocat nu a permis materializarea lui. Ulterior, „*ideea Colegiului Academic a fost reluată în 1934 de rectorul Florian Ștefănescu-Goangă*”, care a formulat cerințele pentru realizarea lui. În acest nou context, arhitectul George Cristinel a realizat un proiect reușind „*o integrare armonioasă a noii clădiri în sit, prin crearea unui permanent dialog cu vecinătățile amplasamentului*” (*ibidem*, p. 184).

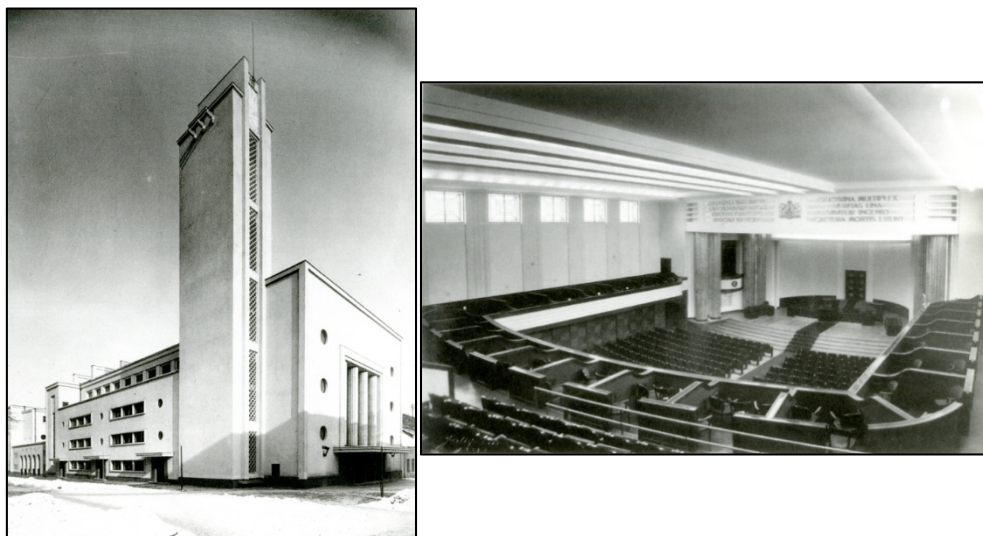

Fig. 5. Edificiul Colegiului Academic al Universității Regele Ferdinand I din Cluj: imagine de ansamblu și din sala mare de spectacole.
 Sursa: Vlad Sebastian Rusu, 2015, *op. cit.*, pp. 183, 184).

Edificiul, ale cărui costuri s-au ridicat la suma de 30 000 000 lei a fost construit pe amplasamentul vechiului Teatru Național Maghiar, câștigându-și „calitatea de reper urban la nivelul orașului în primul rând datorită limbajului arhitecturii moderniste, care aducea o infuzie puternică de noutate în arhitectura zonei, iar în al doilea rând datorită calităților sale intrinsece, ele relevând talentul arhitectului și sensibilitatea lui față de contextul istoric” (*ibidem*, p. 181). Clădirea a fost finalizată în noiembrie 1936, fiind inaugurată în vara anului următor.

Funcțional, edificiul răspundea „cu eleganță celor trei tipuri de activități cerute”, azi le-am spune caietul de sarcini, astfel: „În corpul principal s-au organizat funcțiunile cu caracter oficial, dedicate manifestărilor culturale și științifice, precum și spațiile destinate corpului profesoral”, respectiv: sala mare de spectacole cu 1100 locuri, cu un foaier spațios la parter; garderobe, salon de primire a oaspeților, bufet, fumoar, case de bilete, loja regală, loja Senatului universitar, saloane pentru conferențieri, sală de banchete cu deschidere spre grădina interioară (în prezent ocupată de restaurantul Piramida); spații pentru profesori, sală de lectură, sală de primire, sală de billiard, bufet (etajul I); camera de cazare, salon de primire și lectură (etajul II). Corpul de clădire opus, dinspre strada Ion C. Brătianu, cuprindea spațiile destinate studenților și organizațiilor studențești, cu acces din curtea interioară – patio-ul – care lega cele două corpuri principale ale edificiului (cel dinspre strada Mihail Kogălniceanu și cel dinspre strada Ion C. Brătianu). În cadrul său „s-a amenajat o cantină studențească pentru serii de câte

200 studenți, o sală de spectacole de 320-350 locuri (etajul I) pentru diferite manifestări studentești, conferințe, expoziții, cu un bar și bufet; birouri, bibliotecă, sală de consiliu pentru fiecare organizație studentească (etajul II)” (ibidem, p. 186). În partea de est a edificiului s-a propus „o curte interioară [...] sub forma unei grădini amenajate cu pergole și terase pentru agrementul profesorilor și studenților” (idem), inaugurată într-un cadru festiv la 15 iunie 1937 în prezența Regelui Carol al II-lea. Azi grădina a dispărut, pe locul ei construindu-se un restaurant. Într-un mod nefericit, funcția ei de agora, de relaționare profesori-studenți, a fost anihilată prin această intervenție nefericită. Materializarea concepției de agora, al dialogului profesori-studenți, a celor care transmit cunoștințe, deprinderi și un un mod de viață, și a celor care le primesc, le duc mai departe și le înnoiesc, în ultimă instanță dialogul între generații, a fost excepțional rezolvată de arhitectul George Cristinel.

Fig. 6. Ioan A. Vătășescu, secretar general al Universității Regele Ferdinand I din Cluj (primul din stânga, rândul de sus), în portretul de grup al membrilor Senatului Universității în robe de ceremonie, în vara anului 1937.

Sursa: Muzeul de Istorie a Universității „Babeș-Bolyai”.

Trebuie să mărturisesc aici că am cunoscut această clădire în vremea studenției mele (1980-1984); eleganța ei mi-a atras atenția, dar, vai!, ce activități politrucе găzduia între zidurile ei. Nicum nu se împăca stilul ei nobil care respira prin toți porii ei, și vorbele goale ale limbii de lemn care propovăduia binefacerea comunismului al cărui faliment se putea constata la tot pasul în orașul asaltat de urbanismul de tip triumfalist, impersonal... O comparăm cu un

albatros ale cărui aripi puternice fuseseră frânte, gândindu-mă la celebrul poem al lui Charles Baudelaire pe care îl analizasem în liceu cu profesoara noastră de franceză, domnișoara Luminița Morărescu. Pentru mine simboliza elanul universitar românesc interbelic frânt de ideologia sinistă proletcultistă și internaționalistă adusă de tancurile sovietice și impusă cu forța, o situație căreia i se potriveau perfect versurile poetului persan Forugh Farrokhzad (Firdoussi, europeanizat în grafia franceză): „*Amintește-ți de zbor,/Pasărea a murit!*”

Reluăm firul excursului istoric al Facultății de Științe al Universității din Cluj cu hotărârile care au fost luate în urma raportului Secțiunii științifice a Comisiunii universitare, readucând în atenție principiile după care s-au călăuzit membrii ei, menționate expres în documente, care au stat la baza croirii structurii acesteia, și anume (xxx, Arhivele Naționale ale României, Fond Ministerul Instrucțiunii Publice, D. 276/1919, f. 135-137, București):

-provinciile românești, prin natura lor sunt destinate să contribuie la dezvoltarea industrială a țării;

-nevoile unei culturi științifice generale bine armonizate, ținând seama de progresul și dezvoltarea ce a luat-o cultura științifică;

-direcția recentă ce a luat-o știința, urmare a nevoilor generale de ordin economic și social după schimbarea echilibrului general produs de război;

-luarea în considerare a energiilor naturale de care dispun provinciile geografico-istorice reunite cu Țara-Mamă și nevoia lor de a le valorifica cât mai curând;

-legarea facultății, a studiilor în general, în contact cu aceste cerințe.

După acceptarea înființării Secției de Geografie ca parte a Facultății de Științe, s-a hotărât ca aceasta să aibă în componență două catedre: Catedra de Geografie generală și umană și Catedra de Geografie descriptivă și a României, precum și un institut – Institutul de Geografie al Universității din Cluj, care reunea pe toți membrii catedrelor, având un rol administrativ și de cercetare științifică. Drept dovadă, după înființarea lui, toate numirile, încadrările, detașările, demisiile etc. se făceau în Institutul de Geografie.

Cu privire la încadrarea acestor catedre, Sextil Pușcariu a propus pe profesorul George Vâlsan de la Iași pentru Catedra de Geografie generală și umană și ca director al institutului, urmând ca ulterior, de comun acord cu acesta, să se pronunțe în privința lui Vasile Meruțiu pentru cea de a doua catedră, menționând în raportul său: „*Să nădăjduim că dl. Vâlsan, care după părerea pe care mi-a exprimat-o personal Emmanuel de Martonne, marele geograf de la Paris și profund cunoscător al geografiei României, este singurul nostru geograf de seamă, se va restabili din boala grea atât de mult încât să poată veni la Cluj*” (xxx, Arhivele Naționale ale României, Fond Ministerul Instrucțiunii Publice, D. 276/1919, f. 66-67, București). Astfel, ca o concluzie de etapă, la Universitatea Daciei Superioare, Secția de Geografie cu Institutul de Geografie, a ființat la

Facultatea de Științe cu două catedre: Catedra de Geografie generală și umană având ca titular pe profesorul George Vâlsan, și Catedra de Geografie descriptivă și a României, cu titular profesorul agregat Vasile Meruțiu. Institutul de Geografie al Universității din Cluj a luat naștere odată cu Secția de Geografie, a cărui organizare, regulament și încadrare inițială i s-a încredințat lui George Vâlsan, fiind conceput să cuprindă toate ramurile Geografiei.

Învățământul geografic la Universitatea din Cluj s-a făcut pe baze noi, Geografia încadrându-se de la început Facultății de Științe ca secție de sine stătătoare, nu ca disciplină a Științelor naturale, pe trunchiul acestora, și nici al Istoriei, pe trunchiul Științelor sociale, ale căror anexă fusese mult timp, și cum era încadrată și funcționa la universitățile din Iași și din București. În această logică, studenții care urmau Geografia la Universitatea din Cluj aprofundau mai întâi problematica ei și numai după aceea a științelor de specialitate secundară: Științele naturale, Istoria sau Științele exacte, în direcția înclinării fiecăruia (Alexandru Păcurar, 2019, *op. cit.*, p. 44 *passim*).

Organizarea și regulamentul de funcționare a Facultății de Științe de la Cluj au apărut în Monitorul Oficial nr. 211 din 24 decembrie 1920. Cele două catedre mai sus menționate din cadrul Secției de Geografie aveau la început următoarea schemă de funcționare: Catedra de Geografie generală și umană: câte un șef de lucrări, asistent și preparator; la Catedra de Geografie descriptivă și a României: câte un șef de lucrări, asistent și desenator-cartograf. Ulterior, Institutului de Geografie i-a fost bugetat și un post de secretar-bibliotecar. Prin Legea 383 din 1942, pe lângă cele două catedre a căror titulatură s-a schimbat în Catedra de Introducere în Geografie și Geografie umană și Catedra de Geografie fizică și a României, s-a înființat Conferința de Geografie regională (care a fost embrionul Catedrei de Geografie regională, înființată mai târziu) al cărei întâi titular a fost Ștefan Manciu. În cadrul Institutului de Geografie al Universității din Cluj ființa un laborator de Geografie fizică și Geografia României.

În decursul timpului, organigrama personalului Institutului de Geografie al Universității din Cluj (IGUC) a evoluat în funcție de buget, de asemenea și încadrarea cu personal a cunoscut o fluctuație relativ ridicată. Din datele arhivistice pe care le-am consultat, personalul didactic-științific și ajutor, administrativ și de serviciu, al secției Geografie pe anul universitar 1920/1921 era format din următorii: profesor titular: George Vâlsan la Catedra de Geografie generală cu Institutul și Muzeul de Geografie; profesor agregat: Vasile Meruțiu la Catedra de Geografie fizică și descriptivă (Sextil Pușcariu, 1921, *op. cit.*, p. 36) și director de laborator; 2 posturi de șef de lucrări, vacante; 2 posturi de asistent, ocupate de Aurelian Florinescu și de Romulus Vuia; 2 posturi de preparator, ocupate de Iosif Silăghi și de Ioachim Rodeanu; secretar-bibliotecar, Lucia Chevereșan, studentă în anul IV; desenator-fotograf, Ion Vlad; 2 posturi de desenator, unul ocupat de Edmund Lazar, iar unul vacant; un post de „mechanic”, ocupat de Michail Fekete; un post de laborant, vacant; un post de custode, vacant; 2 posturi de servitor,

ocupate de Geza Batiz și de Marton Kertész; 2 posturi de paznic, vacante (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond Universitatea Regele Ferdinand I din Cluj, nr. 798, Facultatea de Științe, nr. 25, foaia 39-47). Mai târziu, la 16 aprilie 1927, membrii IGUC au fost: profesor George Vâlsan, director IGUC și șeful Catedrei de Geografie generală și Umană; profesor Vasile Meruțiu, șeful Catedrei de Geografie Descriptivă și a României și șeful Laboratorului de Geografie fizică și a României; Aurelian Florinescu, șef de lucrări; Sabin Opreanu, Eliseu Sighartău, asistenți; Raul I. Călinescu, Laurian Someșan, preparatori; Tiberiu Morariu, secretar-bibliotecar; Andrei Petér, desenator; Vasile Isac, servitor. În 1928, organigrama personalului Institutului de Geografie se prezenta astfel: 1 Director de Institut; 1 Director de Laborator; 1 șef lucrări și cartograf; 1 șef lucrări și fotograf; 1 asistent de Geografie descriptivă; 1 asistent de Geografie generală; 1 preparator de Geografie descriptivă; 1 preparator de Geografie generală; 1 desenator-cartograf; 1 desenator; 1 secretar-bibliotecar; 1 mecanic-fotograf brevetat; 1 laborant; 2 servitori. După transferul profesorului George Vâlsan la București (cu data de 1 ianuarie 1930) și a soților Aurelian Florinescu, șef de lucrări, și Constanța Florinescu, desenate (cu 1 octombrie și, respectiv, 1 noiembrie 1931) la liceul din Giurgiu, în anul 1932 membrii IGUC au fost: profesorul Vasile Meruțiu – director, Romulus Vuia – șef de lucrări, Laurian Someșan – șef de lucrări; Nicolae Dragomir – șef de lucrări suplinitor; Alexandrina Hațieganu – asistentă; Radu V. Meruțiu – asistent; Elena Neteu (căsătorită Hotăran) – preparatoare; Constanța Mehedinu – preparatoare; Fabiu I. Dumbravă – desenator; Andrei Petér – desenator-cartograf; Felicia Runcan – secretar-bibliotecar; Michail Fekete – „mechanic-fotograf”; Simion Terec – servitor; Ioan Man – servitor; Man Kiss – laborant. În anul universitar 1943/1944, secția Geografie a Facultății de Științe, aflată în refugiu la Sibiu-Timișoara, avea următoarea organigramă și încadrare: Institutul de Geografie – director, profesor Sabin Opreanu; Catedra de Geografie Generală și Geografie Umană: șef de catedră, profesor Sabin Opreanu; asistenți: Alexandrina Hațieganu, Radu V. Meruțiu; preparatori: Elena Hotăran, Fabiu I. Dumbravă; desenator: Ion Cordoneanu; servitori: Simion Turcu (român cu nume maghiarizat Töröc și Terec) și Loghin Becșa; Catedra de Geografie fizică și a României: șef de catedră, profesor Tiberiu Morariu; șef lucrări: Pop Gheorghe; asistenți: Radu V. Meruțiu; preparatori: Fabiu I. Dumbravă; șeful laboratorului de Geografie fizică și a României, profesorul Tiberiu Morariu; conferința de Geografie regională, conferențiar Ștefan Manciulea. În fine, în august 1947, membrii IGUC și vechimea lor în serviciu la acea dată erau: profesor Sabin Opreanu, director al IGUC și șef al Catedrei de Geografie Generală și Geografie Umană, din octombrie 1923, ca asistent; profesor Tiberiu Morariu, șef al Catedrei de Geografie fizică și a României și al Laboratorului omonim, din noiembrie 1926 ca secretar-bibliotecar; Pop Gheorghe, șef de lucrări suplinitor, din 1 februarie 1940 ca desenator-fotograf; Butură Valeriu, șef de lucrări suplinitor, din 1 noiembrie

1946; Hațieganu M. Alexandrina, asistent titular, din 1 octombrie 1928 ca secretar-bibliotecar; Dumbrovă I. Fabiu, asistent titular, din 4 ianuarie 1926 ca funcționar; Ciorța Cornelia, asistent suplinitor, din 1 septembrie 1946; Bizerea Marius, preparator suplinitor, din 1 ianuarie 1947; Crăciun Teodor, desenator-tehnician, din 15 ianuarie 1939; Turcu Simion, laborant, din 1 octombrie 1929; Becșa Loghin, curier, din 1 septembrie 1935. Directorii IGUC au fost: George Vâlsan (1919 - 31 decembrie 1929), Vasile Meruțiu (1 ianuarie 1930 - 31 august 1941) și Sabin Opreanu (1 septembrie 1941 - 1 septembrie 1947). În ședința din 22 octombrie 1947, Consiliul Facultății de Științe l-a „*girat*” cu direcțiunea Institutului de Geografie (IGUC) și cu organizarea ținerii cursurilor la Catedra de Geografie Generală și a conferinței de Geografie regională pe profesorul Tiberiu Morariu. Documentul este semnat de proaspătul (atunci) decan al Facultății de Științe, chimista cu vederi comuniste Raluca Ripan, care, aidoma lui Mihail Sadoveanu, s-a trezit o mare democrată, fiind preferată de autoritățile comuniste care lucrau vârtos la demolarea statului de drept, prin comunizarea instituțiilor țării noastre, cu girul și sub oblăduirea komisarilor sovietici. Ea tocmai îl înlocuise pe savantul Augustin Maior, fizician de renume mondial, care fusese ales democratic decan al Facultății de Științe în 1946.

La Facultatea de Științe, întâiul decan și prodecan aleși pentru anul universitar 1919/1920 au fost profesorii Dimitrie Călugăreanu și Alexandru Borza, iar secțiile, catedrele, institutele, laboratoarele și seminarile ei erau structurate astfel:

1. Secția de Științe naturale, cu catedrele: Anatomia și fiziologia vegetală, cu Institutul de Botanică generală; Botanică sistematică, cu Institutul de Botanică sistematică, Muzeul Botanic și Grădina Botanică; Zoologie și Anatomie comparată, cu Institutul de Zoologie și Anatomie comparată; Institutul de Speologie; Biologie; Fiziologie generală, cu Institutul de Fiziologie; Geologie și paleontologie, cu Institutul de Geologie și paleontologie; Mineralogie și petrografie, cu Institutul de Mineralogie și petrografie;

2. Secția de fizico-chimice, cu catedrele: Chimie generală, cu Institutul de Chimie și Laboratorul de Chimie generală; Chimie anorganică și analitică, cu Laboratorul de Chimie anorganică și analitică; Chimie organică, cu Laboratorul de Chimie organică; Chimie fizică, cu Laboratorul de chimie fizică; Chimie tehnologică; Fizică generală și experimentală, cu Institutul de Fizică generală și experimentală; Fizică teoretică și tehnologică, cu Institut de Fizică teoretică și tehnologică;

3. Secția matematici, cu catedrele: Analiză matematică, cu Seminarul de Matematici; Mecanică rațională; Teoria funcțiilor, cu Seminarul de Geometrie; Geometrie descriptivă, cu conferința de Geometrie descriptivă; Conferința de Algebră;

4. Secția Geografie, cu catedrele: Geografie generală, cu Institutul de Geografie și Muzeul de Geografie; Geografie descriptivă și a României.

În publicația Institutului de Geografie al Universității din Cluj – „*Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj – Travaux de l'Institut de Géographie de l'Université de Cluj (Roumanie)*”, George Vâlsan, cel însărcinat cu organizarea și încadrarea institutului, a învățământului geografic clujean în general, a publicat un articol pe deplin lămuritor asupra organizării învățământului geografic clujean, deoalând rațiunea care a stat la baza lui și a afilierii Geografiei la Facultatea de Științe ca o secție independentă; este vorba de articolul intitulat „*Învățământul geografic la Universitatea din Cluj*” (1924 [1], *op. cit.*, pp. 335-348). Încă din prima frază, autorul pune accentele necesare, lămuritoare, astfel: „*Prin noul regulament al Facultății de Științe, învățământul geografic capătă la Universitatea din Cluj o situație pe care nu o are la celelalte Universități române și care merită, cel puțin ca informație, să fie cunoscută de cei interesați de progresele acestui obiect la Universitate*” (*ibidem*, p. 337). Urmăm îndemnul savantului și prezentăm în extenso acest regulament, pe de o parte, pentru a arăta concepția de încadrare și de studiere a Geografiei la Cluj, iar pe de altă parte, ca o dovadă a geniului creator și vizionar al lui George Vâlsan, cel chemat să pună bazele studiului Geografiei la Universitatea din Cluj. Se impune menționat aici că meritele lui Vâlsan îi vor fi recunoscute; printre altele, Sextil Pușcariu consemna: „*Dintre profesorii din Țara veche, unii, ca geograful Vâlsan, au dezvoltat în Transilvania cea mai strălucită activitate*” (*apud* Stelian Neagoe, 1980, *op. cit.*, vol. I, p. 97).

Articolul ne lămurește pe deplin de locul Geografiei în curricula universitară de la universitățile românești ale vremii, explicând particularitățile fiecăreia, inclusiv raționamentul afilierii Geografiei la Facultatea de Științe din Cluj și locul ei de sine stătător. Prin urmare, la Universitatea din București, unde Facultatea de Științe nu menționează Geografia în regulamentul său, ea se predă la Facultatea de Filosofie și Litere, unde există o „*licență în Istorie și Geografie*”. Studentul care dorește să devină geograf e obligat ca pe lângă Geografie, „*să treacă examenele anuale de istoria României, istoria veche, istoria medie, modernă și contemporană, arheologie și antichități greco-romane, limba latină sau greacă (sau limba paleoslavă și filologie bizantină)*”, constatând că în aceste condiții „*evident [...] nu poate fi vorba de o specializare în geografie decât după trecerea licenței*”, Geografia fiind considerată „*mai mult ca o anexă a istoriei*”. Absolventul „*rămâne un istoric cu o ușoară nuanță de geografie, iar legătura cu științele naturale și îndeosebi cu geologia, nu există*”. La Universitatea din Iași, Geografia se predă la Facultatea de Științe, și există o „*licență în geografie*”, la care pot accede studenții de la Litere și de la Științe. Cel de la Litere, pe lângă disciplinele geografice, e obligat să mai dea examene de Geologie generală, Istorie generală și la alegere Zoologie, Botanică, Fizica pământului sau Geodezie. Cel de la Științe, pe lângă disciplinele geografice, e obligat să mai dea examen de Geologie generală, Zoologie, Botanică descriptivă și Istorie generală și, la alegere, Fizica pământului sau Geodezie. Studenții de la Litere înscriși și la Istorie (ca a doua specialitate), sunt obligați să dea un examen de Geografie. La Universitatea din Iași, această

organigramă „arată un progres – constată Vâlsan – al regulamentării studiului geografic” (*ibidem*, p. 338) față de Univrsitatea din București, fiindcă studentului „i se permite specializarea în geografie”, însă aceasta „numai în direcția științelor naturale, din secțiunea cărora este considerată ca făcând parte și geografia” (*idem*). La Universitatea din Cernăuți, „care păstrează organizația germană”, geografia este inclusă în Facultatea de Filosofie, „în care sunt cuprinse toate materiile predate” la facultățile de Litere și de Științe de la universitățile din Iași și București. Prin urmare, la București, de la Facultatea de Filosofie și Litere ies licențiați în „istorie și geografie”, „familiarizați până la un anumit punct cu geografia”, iar de la Facultatea de Științe ies licențiați care pot ignora complet Geografia. La Iași, de la Facultatea de Filosofie și Litere ies licențiați numai în „Istorie”, iar de la Facultatea de Științe, ies geografi „educați numai în direcția științelor naturale” (*idem*), admitându-se ca studenți de la Litere să-și dea licența în Geografie, după ce trec un examen de Istorie generală.

Ca o concluzie la cele prezentate mai sus, Vâlsan menționează în mod expres că: „Îmi pare că prin aceste regulamente, geografia la București este amenințată să rămâie, cel puțin teoretic, un simplu auxiliar al istoriei, pe când la Iași, deși a căpătat o independență evidentă, geografia este împinsă unilateral numai spre științele naturale, lăsându-se în umbră contactul atât de fertil cu unele discipline care se predau la Facultatea de Litere și cari sunt indispensabile pentru o fecundă activitate în direcțiunea geografiei umane și a geografiei descriptive” (*ibidem*, pp. 338-339), având ca rezultat evident crearea la București și la Iași „a două serii cu totul diferite de geografi – istorici geografi și geografi-naturaliști”! (*ibidem*, p. 339). Profesorul vede în aceste direcții unilaterale „piedici în progresul cercetărilor geografice”, precum și o „scădere a eficacității geografiei în învățământul secundar” (*idem*), într-o perioadă când „ies din licee sute și mii de tineri cari se îndreaptă spre armată, spre inginerie, spre științe economice și politice” care „au rămas cu cunoștințele geografice din clasa a V-a de liceu” (*idem*). În acest context, Vâlsan subliniază: „contrastul e viu, mai ales în examenele de capacitate unde istoricii-geografi” se prezintă superficial pregătiți în geografie fizică, iar geografi-naturaliști sunt „tot atât de slab pregătiți în geografia umană” (*idem*), continuându-și aserțiunea logică analizând viciul care se propagă într-o pregătire unilaterală în liceu, nivel de școlarizare menit să asigure cultura generală obligatorie unui intelectual, într-o perioadă „tulbure”, când este nevoie de „o conștiință națională și de o cunoaștere cât mai adâncită a însușirilor geografice ale țării noastre, ale țărilor vecine și ale întregului pământ” (*ibidem*, p. 340).

Având aceste idei atât de clare în minte, profesorul Vâlsan a fost chemat să alcătuiască regulamentul de funcționare a Secției de Geografie de la Universitatea din Cluj, a cărei organizare „separă Facultatea de Litere de Facultatea de Științe” (*idem*), și unde Geografia este „o secțiune independentă (a cincea), alături de secțiunile matematică, fizică, chimică și de științe naturale”. În acest cadru organizatoric novator, studentul geograf, „fie cu înclinări spre studiile care se

predau la Litere, fie cu înclinări cari se predau la Științe, poate deveni și rămâne în primul rând geograf! (idem). La Universitatea din Cluj, ne lămurește savantul, studentul are posibilitatea alegerii specializărilor secundare „spre trei direcții de studiu: spre matematică și fizică, spre științe naturale și spre științe istorice și sociale” (idem), mărturisind că „potrivit caracterului enciclopedic al geografiei” s-a avut în vedere intenția creerii unui „al patrulea grup de obiecte secundare [...] în direcția științelor economice și politice” (ibidem, pp. 340-341); această intenție rămâne însă a se rezolva pe viitor, numai după „înființarea unei catedre de geografie economică și politică” (ibidem, p. 341).

Cu această organigramă de funcționare, studentul geograf de la Universitatea din Cluj „poate studia adâncit geografia în legătură cu obiecte predate la Facultatea de științe (direcția matematică-fizică și direcția științe naturale), dar tot așa de adâncit poate studia geografia în legătură cu obiecte cari se predau la Facultatea de litere (și anume: preistorie, istorie, sociologie, etnografie)”, menționează Vâlsan (1924 [1], op. cit., p. 341). Totodată, optimist, își exprimă speranța că „îndată ce va fi posibil, studentul geograf la Cluj, va putea studia geografia și în legătură cu științele economice și politice” (idem). Totodată, înființarea și funcționarea Secției de Geografie de sine stătătoare în cadrul Facultății de Științe la Universitatea din Cluj, a creat posibilitatea unei pregătiri superioare prin doctorat în Geografie.

Odată implementată această organigramă de funcționare a Facultății de Științe la Universitatea din Cluj, George Vâlsan are speranța formării unor „serii de geografi cu o educație generală completă și identică, și cu posibilitatea de specializare în direcția înclinărilor fiecăruia”, pe de o parte, iar pe de altă parte, „se va observa o mai vie infuziune a spiritului geografic spre științele de contact” din cadrul facultăților de Filosofie, Litere și Istorie, de Științe, iar pe viitor, de la Drept, și aceasta „nu spre paguba acestor științe”!, ține el să nuanțeze.

Savantul Vâlsan subliniază prin inducție posibilitatea lărgirii culturii și educației prin Geografie, ale cărei contribuții la formarea conștiinței naționale le-a evocat în lecția inaugurală „Conștiință Națională și Geografie”, susținută la 19 noiembrie 1919.

Elementele prezentate mai sus au făcut parte din proiectul de organizare al Secției de Geografie la Universitatea românească din Cluj, proiect care „a fost discutat și admis de consiliul Facultății de Științe în ședințele din 30 aprilie și 27 mai 1920”, devenind astfel parte a Regulamentului final, aprobat prin Înalt Decret Regal la 27 noiembrie 1920, publicat în Monitorul Oficial no. 211 din 24 decembrie 1920.

Aidoma lui George Vâlsan, autorul și promotorul acestor elemente-cadru de funcționare ale Secției de Geografie din cadrul Facultății de Științe din Cluj, redăm in extenso articolele referitoare la Geografie din acest Regulament (1924 [1], op. cit., pp. 341-344):

Articolul 19. – Facultatea de Științe din Cluj este subîmpărțită în cinci secțiuni:

- a) Secția Științelor matematice;*
- b) Secția Științelor fizice;*
- c) Secția Științelor chimiei;*
- d) Secția Științelor naturale;*
- e) Secția științelor geografice.*

Articolul 20. – Licența în Geografie:

Se predau la Facultatea de Științe următoarele cursuri obligatorii pentru luarea titlului de licențiat în Geografie:

Un ciclu de cursuri privitor la Geografia generală, cuprinzând:

- a) Principii de geografie;*
- b) Pământul corp ceresc;*
- c) Atmosfera, hidrosfera, litosfera, biogeografia;*
- d) Geografia umană, politică și economică.*

Un ciclu de cursuri privitor la Chorografie, cuprinzând:

- a) Geografia României;*
- b) Geografia Continentelor.*

Fiecare ciclu ține trei ani și e împărțit între profesorii de geografie.

Seminariile, lucrările practice care cuprind lectura hărților, interpretarea hărților, cartografia, desenul geografic și fotografia și excursiunile cu lucrări practice pe teren sunt obligatorii timp de doi ani.

Se pot lua trei feluri de licență în Geografie:

A. Studenții care urmează Geografia în legătură cu matematicile și fizica, pe lângă cursurile de geografie menționate, vor lua și obiectele următoare:

Anul I

*Matematici generale;
Geometria descriptivă.*

Anul II

*Geodezie și topografie (când aceste cursuri se vor ține);
Fizică generală.*

Anul III

*Astronomie;
Fizica globului (când aceste cursuri se vor ține).*

B. Studenții cari urmează Geografia în legătură cu Științele naturale, pe lângă cursurile de geografie menționate, vor mai lua și obiectele următoare:

Anul I

*Botanica generală;
Zoologia generală.*

Anul II

*Botanica specială, cu distribuirea plantelor;
Zoologia specială, cu distribuirea animalelor.*

Anul III

Biologia generală;

Geologia;

Fizica globului (când acest curs se va ține).

C. Studenții cari urmează Geografia în legătură cu Literele, pe lângă cursurile menționate, vor mai lua și următoarele cursuri:

Anul I

Istoria antică;

Istoria universală;

Preistoria (când acest curs se va ține).

Anul II

Istoria Românilor;

Toponimie (când acest curs se va ține);

Etnografia.

Anul III

Istoria Românilor;

Etnografia;

Sociologia.

Articolul 31. – Consiliul facultății va putea decide și asupra altor moduri de grupare a materiilor sau asupra creerii de cursuri noi, în vederea îndrumării speciale spre alte specializări practice, potrivit cerințelor ce se vor ivi sau pentru pregătirea studenților în vederea trecerii lor la anumite școli speciale superioare.

Articolul 32. – Toate cursurile din anul I, II și III, împreună cu lucrările lor practice, sunt obligatorii. Asupra lor se trec examenele.

După trecerea tuturor examenelor, studentul capătă dreptul de a se prezenta la examenul de licență.

Examenul pentru gradul de doctor

Articolul 48. – Facultatea de științe din Cluj acordă cinci feluri de diplome de doctorat în științe:

- a) Doctoratul în Științele matematice;*
- b) Doctoratul în Științele fizice;*
- c) Doctoratul în Științele chimice;*
- d) Doctoratul în Științele naturale;*
- e) Doctoratul în Geografie.*

Iată ce regulament modern a fost implementat la Secția de Geografie a Facultății de Științe de la Universitatea Daciei Superioare din Cluj, de către savantul vizionar George Vâlsan, cel căruia, pe drept cuvânt, i s-a spus „creatorul Școlii Geografice Clujene”!

Legat de regulamentul mai sus prezentat, precum și de momentul venirii lui la Universitatea din Cluj, într-un moment de stare fizică precară, dar animat de voință în punerea bazelor învățământului geografic românesc superior, inclusiv

prin intenția invitării savantului francez Emmanuel de Martonne de a susține o serie de prelegeri, îi scrie următoarele rânduri de la Cluj prietenului său Gheorghe T. Kirileanu, la 29 noiembrie 1919: „*Neplăcerea cea mai mare a venit imediat după sosirea mea la Cluj, când am avut o criză de stomac mai grozavă și mai lungă decât toate celelalte. [...]. Boala aceasta îmi încătușează voința*”, descriindu-i apoi „*pe scurt ce am mai făcut aici*”, la Cluj, în perioada octombrie-noiembrie 1919: „*pe David [Mihai, profesorul de geografie de la Universitatea din Iași, s.n.] l-am înștiințat demult [...] că trec la Cluj și că nu mă opun să suplinească el catedra*” [...]. *Un proiect de organizare a Institutului geografic înaintat Consiliului dirigent, care arată mare bunăvoință facultății noastre. Am propus un institut cu muzeu geografic, cu secție de cartografie și fotografie. Scopul: studierea geografică a țării și în special a Ardealului, ridicarea personalului didactic geografic și lămurirea tuturor chestiunilor de interes național în legătură cu geogr[afia], așa ca împrejurări ale păcii de acum să nu ne mai găsească nepregătiți*” (Mircea Handoca, editor, 1977, *op. cit.*, pp. 638). În seria activităților de început, Vâlsan menționează că „*împreună cu d[omnu]l Murgoci și alții am rugat rectoratul să invite pe de Martonne pentru semestrul de vară, când vom organiza aci conferințe, lucrări, excursii, la care vom invita pe specialiștii și studenții înaintați de la toate universitățile noastre*” (*idem*).

Prezentarea, chiar și succintă, a înființării și organizării Secției de Geografie din cadrul Universității din Cluj, gândită și aplicată de profesorul George Vâlsan, în paralel cu evoluția ei instituțională, ne relevă un corp profesoral și o administrație universitară determinată în materializarea misiunii ei, aceea a formării elitelor, a tinerilor, viitoare cadre naționale, asumată ca „*o datorie a vremii lor*”!

BIBLIOGRAFIE

1. Bejenaru, Ionel, 2013, *Învățătorii Botoșăneni – Elogiul satului românesc*, în revista Luceafărul, ediția on-line, www.luceafarul.net/arhiva-botosanilor-invatoarii-botosaneni-elogiul-satului-romanesc, accesat la 27 martie 2016, ora 09,05.
2. Butură, Valer, 1972, Introducere, în Slătineanu, Barbu, *Studii de artă populară*, ediție îngrijită de Gheorghe Iacob, Editura Minerva, București.
3. Colesnic, Iurie, 2019, Nicolae N. Donici – un astronom în viața cotidiană, în *Basarabia necunoscută*, vol. I, pp. 225-240, Editura Cartier, Chișinău.
4. Gusti, Dimitrie, 1937, *Les Fondations Culturelles Royales de Roumanie*, Union des Fondations Culturelles Royales, Bucarest.
5. Handoca, Mircea, editor, 1977, *G.T. Kirileanu. Corespondență*, Editura Minerva, București.
6. Loneanu, Radu, 2011, *Extazul și agonia unei idei (III): Campusul universitar Grigorescu din Cluj*, în revista de cultură urbană *Orașul*, nr. 22, 2011, Cluj-Napoca.
7. Morariu, Tiberiu, Onișor, Teodor, 1966, *Romulus Vuia, întemeietorul Muzeului și Parcului etnografic din Cluj*, în Revista Muzeelor, III/4, pp. 298-306, București.

8. Neagoe, Stelian, 1980, *Viața universitară clujeană interbelică*, vol. I-II, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
9. Netoliczka, Luise, 1931, *Muzeul etnografic al Ardealului din Cluj*, în revista *Boabe de grâu*, II/5, pp. 245-254, București.
10. Păcurar, Alexandru, 2017, *Aspects connus et inédits de la vie et de l'activité du géographe et ethnologue Romulus Vuia*, în *Revista de Etnografie și Folclor/Journal of Ethnography and Folklore*, Serie nouă/New Series, 1-2/2017, pp. 58-101, Editura Academiei Române, București.
11. Păcurar, Alexandru, 2019 [1], *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj – Travaux de l'Institut de Géographie de l'Université de Cluj (Roumanie) (1922-1947)*. *Monografie*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca.
12. Păcurar, Alexandru, 2019 [2], *Ioan A. Vătășescu (1897-1980), secretar general al Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj. Repere bio-bibliografice*, în *Historia Universitatis Iassensis*, vol. X/2019, pp. 35-54, Iași.
13. Pușcariu, Sextil, 1921, *Anuarul Universității din Cluj, anul I 1919-1920*, Tipografia Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj.
14. Rusu, Vlad Sebastian, 2015, *Evoluția urbanistică a Clujului interbelic*, Editura Academiei Române. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca.
15. Vâlsan, George, 1921, *Conștiință națională și Geografie*, Tipografia „Convorbiri Literare”, București.
16. Vâlsan, George, 1924 [1], *Învățământul geografic la Universitatea din Cluj/ L'enseignement géographique à l'Université de Cluj*, în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, vol. I, 1922, Tipografia Cultura Națională, București.
17. xxx, Arhivele Naționale ale României, Fond Ministerul Instrucțiunii Publice, D. 276/1919, f. 66-67, 135-137, București.
18. xxx, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond 798 (Universitatea Regele Ferdinand I), Facultatea de Științe (Nr. 25), foile 39-47, Cluj-Napoca.